

Саккунри җәнәләнхем пирки

Иккәмеш пенси илме пулать

Юлашки вәхәтра сынсене пенсине тивәстәрессинче җәнәләнхем сахал мар пурнаҗа кәрәҗә. Пәр харәсах икә пенси илсе тәракансем тәләнше те иртнә җулталәк еҗәнче улшәнүсем пулчәс. Вәсен йышә үсрә. Җавна май ку җәнәләнхем пирки РФ Пенси фончән районти управленийән ертүҗин сүмне, пенсисем парассин тата җәнәрен шутласа парассин, түүлесин пайән пусләхне Надежда Геннадьевна СЕМЕНОВА тәпләнрех каласа пама ыйтрамәр.

– Чи малтанах 2006 сұлхи ноябрән 25-мәшәнче йышәннә 196 № «Раҗсей Федерациянче патшаләх пенсийәпе тивәстәресси җинчән» Федераллә Саккуна улшәнүсем кәртессин җинчән» Федераллә Саккун җинчән чарәнса тә малла. Вәл иртнә сұлхи декабрән 10-мәшәнчән тәтәнса вәя кәчә. Асәннә саккунпа киләшүллән «Ленинград блокадинче пулнә җынна» знака тивәснисем пәр харәсах икә пенси илсе тәма пултарасҗә. Ку таранчәнчән вәсем ватләхә пулакан пенсие җәс илнә пулсан, хәйсән җав вәхәтрах инвалидноҗ пур пулсан, вәсенә 196-мәш Саккунпа тепәр пенси пама тивәс. Пәррәмәшә вәл 2001 сұлхи декабрән 17-мәшәнчә йышәннә Саккунпа киләшүллән ватләхә пула паракан еҗ пенсийә, иккәмешә вара – асәннә 196-мәш саккунпа киләшүллән инвалидноҗа кура паракан пенси.

Инвалидноҗ пирки пенсие җәк йәркәпе шутласа парасҗә:

– Әсләсләх шайә чакнә 3-мәш ушкән инваличәсенә – ватләхә кура паракан еҗ пенсийән база пайән 200 процентә чухлә (арсынсенә 60 сула, хәрарәмсенә 55 сула җитнә хыҗҗән) – 2070 тенкә те 18 пус;

– Әсләсләх шайә чакнә 2-мәш ушкән инваличәсенә – ватләхә кура паракан еҗ пенсийән база пайән 150 процентә чухлә (арсынсенә 60 сула, хәрарәмсенә 55 сула җитнә хыҗҗән) – 1552 тенкә те 64 пус;

– Әсләсләх шайә чакнә 1-мәш ушкән инваличәсенә – ватләхә кура паракан еҗ пенсийән база пайән 100 процентә чухлә (арсынсенә 60 сула, хәрарәм-

сенә 55 сула җитнә хыҗҗән) – 1035 тенкә те 09 пус.

– Ленинград блокадинче пулнисем мәнле документсем тәратма тивәтха?

– «Ленинград блокадинче пулнә җынна» знака наградәланә җыннән статусне җирәплетекән документ ку тәләнше панә удостоверени е СССР Министрсен Канашән 1990 сұлхи апрелән 30-мәшәнчә 440 № йышәнәвәле панә удостоверени, е Раҗсей Федерациян Правительствә 1999 сұлхи октябрән 5-мәшәнчә йышәннә 1122 № Аслә Отечественнәй вәрҗә ветеранән удостоверенилә пулса тәрать (1995 сұл йышәннә 5 № «Ветерансем җинчән» Федераллә Саккунчәнчә паләртнә пек социаллә пулашу илме май пани пирки калани пулмалла).

– Пәр харәсах икә пенси илсе тәма май паркан положени пырса тивекен ытти категорири пенсионерсем те пур-и?

– Җапла. Кунта 2006 сұлхи декабрән 21-мәшәнчә йышәннә 239 № Федераллә Саккун пирки чарәнса тә малла. Вәл кәҗалхи январән 6-мәшәнчән вәя кәчә. Унпа киләшүллән ку җәмәлләхпа малашне призывә җар службинче пулнә вәхәтра аманнине пула вилнә салтаксемпе матроссем, сержантсемпе старшинасен арәмәсем те уса курма пултарасҗә (енчән те вәсем иккәмеш хут качча тухман пулсан). Җәк правәдоҗ вәсем 55 сула җитсән е инвалидноҗ пур пулсан уса курма тәтәнәсҗә. Унчәнчән вара җәк Финляндияне җәпәсә, Аслә Отечественнәй вәрҗәра, Японияне җәпәсә пус хунә салтак арәмәсенә тивәс пулнә. 2006 сұлхи декабрән 21-мәшәнчә йышәннә 239 № «Раҗсей Федерациянче патшаләх пенсийәпе тивәстәресси җинчән» Федераллә Саккунри улшәнүсем 1993 сұлхи февралән 12-мәшәнчә йышәннә 4468 № РФ Саккунне те пырса тивет.

Официрәнчән тата салтаксен арәмәсем те, енчән те вәсен мәшәрәсем тәрлә җәрте контрактпа службәра пулнә чухнехи җәпәсәсенчә амансә вилнә пулсан, енчән те вәсем правәна хирәҗә еҗсем туса вилмен пулсан тата тепәр хут качча тухман пулсан, икә

пенси илме пултарасҗә. Вәсенә тәрантаракан вилнине пула тата ватләхә пула еҗ пенсийә пама пултарасҗә.

– Җар тивәсене пурнаҗасла вилнисем шутне камсене кәртәсҗә-ха?

– Халә вәйра тәракан законодательствәпа ку шута Таван җәршыва хутәлесе аманнине, контузиә пула тата җирлесе вилнисем кәрәсҗә. Кунпа пәрлех җар тивәсәсенә пурнаҗасла фронтра, ытти җәршывсен территорийәсенчә пулнисене те, ытти җар тивәсәсенә пурнаҗасланисене те кәртәсҗә.

– Надежда Геннадьевна, харәсах икә пенси илсе тәма тивәслисән сирән пата мәнле документсем тәратмалли пирки те асәнса хәварни ытлашши пулмать пулә.

– Җар тивәсене пурнаҗасла вилнә җар җыннисән мәшәрәсен җар комиссариатәнчән, җар җәсәнчән, госпитальтен е ытти җар учреждениәнчән мәшәрә вилни, хәсан тата мән сәлтавапа вилни, җар службинче призывә пулнә пирки документсем илсе пулать. Җын җарта чухне илнә сурансене пула вилнине сирәплетни җук пулсан, җар комиссариачәсенчә документсем илмелә. Мәншәнчән тесән вилнин сәлтавнә җарла врач комиссийә тәтса парать тата аңа часть списокәнчән кәлараси пирки часть командирә хәйсән Приказәнчә паләртать.

Вилнә җар җыннин мәшәрә иккәмеш хут качча тухманнине енентерекән документсем шутне хәрарәм җәрсә панә заявлени, унән паспорчә, вилнә җар җыннипе мәшәрәлани пирки панә свидетельство кәрәсҗә.

Контрактпа службәра пулнә чух җар тивәсене пурнаҗасла вилнә җын мәшәрәне җәмьере тәрантаракан вилнипе пенси илет пулсан (Шалти еҗсен министрствин е җар комиссариачә урлә), җавән җинчән ку органсенчән панә справкәсемпе иккәмеш пенси валли (ватләхә е инвалидноҗла) пенсипе тивәстәрекән органа пымалла.

Җәнәләнхемпе улшәнүсем пирки РФ Пенси фончән районти управленийәнчә тәпләнрех пәлме пултарать.

В. ШАПОШНИКОВ
калаҗнә.

Партисен пурнаҗәнчән

Павел СЕМЕНОВ: «Раҗсей Президентә «Пәрләнхә Раҗсей» җине шанма пултарать»

Раҗсей Президентә Владимир Путин нумай пулмать панә интервьюра җапла каларә: «Пәрләнхә Раҗсей» йәркелессине эпә түррәмәнәх хутшәнтам, ку политика партине ура җине тәма, җирәпләнме пулашрәм. Кама та пулин эпә мухтама каламастән, анча та аталанавәнчи җивәч тәракан ыйтәвәсем енәпә «Пәрләнхә Раҗсей» правительствә хушшинчә пәр-пәрне аңлани пулман пулсан, халхи кәтартусем пулман пулчәчәс. «Пәрләнхә Раҗсей» Раҗсей аталанавәнчә пәлтерәшәпә вярәнә җук мар.

Эпир җәк сәмахсем пирки хәйсән шухәшнә Раҗсей Патшаләх Думин депутатнә, «Пәрләнхә Раҗсей» парти фракцийәнчән Павел СЕМЕНОВА каласа пама ыйтрамәр:

– Эпә шутланә тәрәх, Владимир Владимирович җәршыв хәватнә үстерессине прогрессивлә шухәшләвәсенә пурнаҗа кәртәс енәпә «Пәрләнхә Раҗсей» парти җине шанма пулать тесе шутлать. Иртнә сулах Владимир Путин «Лесные дали» пансионатра «Пәрләнхә Раҗсей» фракци членәсемпе тәп пулнә чух парти представителәсенә наци проекчәсем тәләнше питех те тимлә пулма ыйтәр, вәсем «Пәрләнхә Раҗсей» проекчәсем пулнине пәлтерчә. Ун чухне вәл җәкә сүлтән панә япала мар, «Пәрләнхә Раҗсей» проекчәсем терә: «Вәсенә сирән сәнүсемпе хушусене тәпә хурса йәркеләнә».

Паян җәкна җирәпләтсәх калама пулать. Парти хәйсән политика сумнә үстерчә,

кадрсен йышне лайәхлатрә. Партин хәйсән умнә конкретлә тәлләвсем лартса вәсенә тәтса парассипе паләрамлә ситәнүсем тума майсәсем җителәклә. Регионсен нумай пусләхәсем, Правительство членәсем җәк парти членәсем пулса тәраҗәсә вәт-ха.

«Пәрләнхә Раҗсей» фракци представителәсемпе тәп пулнә чух патшаләх ертүҗи депутатсәсем тәләнше питех те тимлә пулма ыйтәр, вәсем «Пәрләнхә Раҗсей» проекчәсем пулнине пәлтерчә. Ун чухне вәл җәкә сүлтән панә япала мар, «Пәрләнхә Раҗсей» проекчәсем терә: «Вәсенә сирән сәнүсемпе хушусене тәпә хурса йәркеләнә».

Паян җәкна җирәпләтсәх калама пулать. Парти хәйсән политика сумнә үстерчә,

Кәнекепе туслисем валли

Ача җулталәкәнчи Вулав җулталәкә

Чәваш Республикин Президентән Указәпе 2007 сула Ача җулталәкә тесе йышәннә. Раҗсей кәнеке канашә вара 2007 сула Вулав җулталәкә тесе паләртрә. Җавна май ачасене вулав еҗне явәстарасси, хәйсәсем мән вуланине хак пама пәлесси тәп вярәна тухса тәрать.

Ситәнәкән әрәвән лайәххипе япәххине, чән хакләхпа суя хакләхә уйәрма пәлмеллә. Манмалла мар: ача кәнеке вуланипе кәна мән кирлине пәтәмпәх илеймест, аңа аслисән пулашәвә те кирлә. Нимәнлә компьютер та кәнеке вулакан ачана ашшә-амәшән ашшине параймать. Енчән те библиотекәра ашә кәмәллә библиотекәрә кәтсе илмест, сентресем җинчә сәнә кәнеке сем җук, библиотекәра сивә тата кәмәллә мар пулсан, ачасем библиотекәсенә туртәнмәс. Паян вара районта библиотекәсенә сүрекенсем валли пур майсәсем те җителәклә. Вәсенчә аңлә вулав заләсем йәркеләнә, ача-пәча кәнекесем йышлә, кәтәссем йәркеләнә.

2006 сұлхи декабрь уйәәнчә республикәра ача-пәча еҗсенчән Пәтәм Раҗсейри фестивалә иртрә. Вәл республикәра чылай паллә авторсенә чухрә. «Кәнекепе – Җәнә сула» фестивалә хутшәнса, районти библиотекәсенә җителәклә. Февралән 1-мәшәнчә самрәк вулавсәсен симпатийән «Детское жури» конкурсә пулсанчә. Пирән районти пур ачасем те чи сәнә, интереслә 15 кәнекепе пал-

лашма, вәсенә вулама кәна мар, пәрлә вәренәкәсем сүтсе явма та пултарәс.

Конкурс кәнекисән комплектәнчә Андрей Усачевән «Малуся и Рогопед» юмах повеҗә, Фред Адрын «Лис Улисс» авантурлә историйә, Жаклин Уилсон җырнә «Дневник Трейси Бикер», Сергей Седойән «Сказки несовершенного времени», Мишель Турнән «Пятница или Дикая жизнь», Ульф Старкән «Умеешь ли ты свистеть, Иохана?» повеҗә, Артур Гиваргизовән шул ачисем җинчән җырнә «Житрий Зубов» хаваслә калавәсем, Джин Литтлән «Слышишь пение» сәнә повеҗә т. ыт. те.

Конкурс финалне ачасем ытларах киләштерә вулакан кәнекесем тухасҗә. Кәнекесем пирки хәйсән шухәшкәмәләнәсенә җәрсә пәлтернисене те уйрәмән паләртасҗә. Чи интереслә еҗсенә «Вулав – XXI әмәр» сайт җине вярнаҗтарасҗә. Конкурс ачашә пулсарулла та активлә библиотекәсенә кәнекекәсем комплекчәсем кәтәсҗә.

Конкурс 2007 сұлхи мартән 15-мәшәччән пырать. Унән итогә «Вулав уявә» пулса тәрать. Вәл каникул күнәсенчә районти пур библиотекәсенчә те иртет. Районта конкурс координаторә Муркашри ача-пәча библиотекәсенә пулса тәрать. Конкурсна кәнекесем пирки пур информация те җәк адреспа илме пулать: Муркаш ялә, Чапаев урамә, 39, тел.: 2-11-71.

Е. ЧЕРНОВА,
социаллә аталану пайән ертсә пыракан методисчә.

Районти хәрарәмсен канашән ларәвәнчән

Чун ыратать пулсан, пурәнәтпәр-ха

Иртнә тунти кун районти хәрарәмсен канашән ларәвә пулчә. Районти историе краеведени музейнәчә чәваш халәхә позчә Петәр Хусанкай сураләнранпа 100 сұл җитнине халалласа йәркеләнә куравран пулсанчә вәл. Ку вара ахальтен мар. Хамәрән ентешәмәрсене, вәсен кун-сүлә истори страницисенчә мәнле вярән йышәннине эпир, хәрарәмсем, ача амәшәсем пәлмәстәр пулсан, хамәр ачасене мәнле ыра тәсләхсенә тәпә хурса воспитани парәпәр? Хәрарәмсенә канәс паян ыйтусем паян, чәннипәх те, сахал мар. Муркашри ача-пәча библиотекинчә иртнә җәвара сәтел хушшинчә каласура шапах җав ыйтусем тавра пулчә те калаҗу. Тәрәсрех каласан, ачасем, ачасемпе җәхәннә ыйтусем җинчән. Хәрарәмсемшән ачаран хакли мән пултәр?

Чәваш Республикин Президентән Н. В. Федоров ЧР Патшаләх Канашнә янә җырәвәнчә кун пирки, акә, мән каланә, «Тыра әнмасан, е пәр сұл хуйхә, ывәл-хәр әнмасан - әмәрлән хуйхә». Җавәнпа та ачасене тәрәс воспитани парса үстерессинә - җәмьәнчә тәп тәлләвә пулса тәрать те. Кунта вара манән район пусләхә Ю.А. Иванов канашлура илсә кәтартнә шухәша сирән пата ситерес килет. Пирән аннесемпе асансенен те пурнаҗ сәмәл пулман. Җапах ачасем йышлә пулнә. Паян вара ачасем сахал сураласаҗә. Җапла майпа сулсәренәх пәр ял чухлә җын сухалать. Мән патнә пырса тухәпәр капла? Ачасем сахал сурални хамәрах тепәр енчән пырса тивет. Шкулсенчә ачасен йышә пәчк. Паян районта пәр учитель пуснә 5 ачаран сахал лекекән шкулсем те пур. Ку мән җинчән калать? Вәртәнчә учреждениәсенә реструктури-

зацилес ыйтәва кайри ппана хәварма юрамани җинчән. Юрий Александрович калашлә, ку ыйтәва ачасене шкулта тарән пәлу илмелли майсәсем туса парса татса памалла. Җәкәнчә чухне җәс район тивәслә аталанса пырә, мәншәнчән ситәнәкән әру рынок тапхәрәнчә йывәрләхсенә сәнтерме вәренессинчә, пурнаҗра хәйсәсем вярәнә тупма пәлнинчә шкул пите пәлтерәшлә вярән йышәннә. Кунта каллх ЧР Президентән ЧР Патшаләх Канашнә янә җырәри сәмахсенә илсә кәтартсә килет: «Чун пулсан, чул хушшинчә те усрәпәр». Ватәсем әләнчә каланә пурнаҗра җирәпләннә сак шухәша кам хирәсләйә? Паян хәйсән ачисемпе пәрлә ют ачасене хәйсән таван юнә пәхәса усракан сәмахсем пурри те җәкнах җирәпләтсә парать. Патшаләх та паян ача амәшәсем майлә саккунсем йышәнәтә пулсан, хәрарәмсен сүт сәнталәк панә тивәс җине – амәшә пуласси җине – чунран тухакан туйәмсемпә пәхни кирлех пулә. Район пусләхә калашлә, пурнаҗ җине йәвантарни вярәнләх мар пулә. Җәкәнпа пәрлех хутләнхәсәр ачасене сәмахсем илессинә җине те паян патшаләх титләнхә уйәрәт.

Патшаләх вара ку тәләнше хәйсәнчән килнине йәлтах туни кәҗалхи уйәх ытларах тапхәр та җирәпләтсәх пачә. Иккәмеш е малалла суралакан ачашән ача амәшән капиталне памалла турәс. РФ ПФ Муркаш райончә управленийән ертүҗи Е. М. Александрова кун пирки канашлура та тәпләнчә чарәнса тәчә. Хәрарәмсен канашәсен ертүҗисем халәхпә әсләсҗәсҗә. Апла пулсан җынсем ку тәләнше паракан ыйтусем җине те хуравлама пәлмеллә вәсен.

Ытусем вара хәрарәмсен сахал мар. Ача суралсан, ача-

на султаләк сурәна ситичән пәхма паракан, тата ачашән уйәхсәрен паракан пособисемпе сыхәннә ыйтусем те тухсах тәраҗәс. Ачана опекана илкенәтәс те, сәмьене илкенәтәс те патшаләх нумай сәмәлләхсем пама пусларә. ЧР Сывләх сыхлашән тата социаллә аталану министрствин пирән районти социаллә хутләнхә пайән ертүҗи Н.П. Петрова вәсем җине тәплән хуравларә.

Паләртмалла, асәннә сәмәлләхсем анәсәсәр сәмьесемшән иләртуллә пулма пултарас шухәх пур. Җәкәнчә пәч тәсләхсем практикәра тәл пулни районти тәп больницән хәрарәмсен тухтәрән Г.И. Львован сәмахәсенчән те куранчә. Шел пулин те, пособийәнчә ача сураткансем те пур. Патшаләх вара җав пулашусене ачасене пәхса үстерәс еҗре пулашас тәлләвәпә тәватә-җәк. Апла пулсан, вярәнчә обществәлла организациәнчә аңлантару еҗсенә ирттермеллә. Эрех-сәрапа иртәжәкәсәсемпе әсләмеллә. Паян ача пособийәсенә еҗсә яракан амәшәсем те сук мар вәт-ха. Мәнлә воспитани парәс вәсем хәйсән ачисенә? Канашлура район администрацийән социаллә аталану пайән информацияпе методика центрән ертсә пыракан специалисчә Е. Г. Чернова каланә пек, ачисене кәнеке вулама вәртәнчә вәхәт пулә-ши вәсен, кәмәл тупәнә-ши? Кәнеке вара кашни ача пурнаҗсәнчә тәп вярән йышәнмалла. Хәр ачасемпә арсын ачасем унта хәйсәнем хумхантаракан ыйтусем җине хуравсем тупма вәренчәрә. Кәнекепе туслә ача ни хәсан та түрә султан пәрәнмәстә. Җавәнпах ентә ЧР Президентчә ку сула ачасем султаләкә тәнипе пәрлех вәл кәнеке султаләкә те.

Районти хәрарәмсен канашән ертүҗи А.Е. Андреева

вырәнсенчә хәрарәмсен канашәсем вәл е ку мөроприяте библиотекәсенчә йәркелени ачасемпе ача амәшәсенә сывәхлатма пулашнине паләртрә. Алевтина Евстафьевна хәрарәмсен канашән ертүҗисене Президент җырәвәпә палаштарнә май хәйсән еҗсәнчә аңа тәпә хумаллине паләртрә. Вырәнсенчә иртенчә мөроприятисенчә те ачасемпе сыхәннә ыйтусем тәп вярәнә пулмалла. Районти хәрарәмсен канашән еҗ планә те йәлтах Ача султаләкәпә сыхәннә. Сәмахсемпә әсләссине вәйлатмалла. Җәк еҗре вярәнсенчә хәрарәмсен канашәсем пусарулла пулман, хәрарәмсен ачасем пулашләнхәшән сунса тәмасан, кам тутәр җәк еҗсә?

Паян вара хәрарәмсен чун ыратать. Нумай ыйтусем ыйха сукхаттарасҗә. Күршәре эрех сукхаткансем пәр ялти сынсене вилән сунни, еҗсәнчә сәмахсенчә ачасем высәллә-тутәллә пурәнни, ачасем сәмәрләхә түрә султан пәрәнни. Чун ыратать пулсан, пурәнәтпәр-ха. Хәйсән ачисем җине ала сунлә ашшә-амәшәсен чәри ыратма пулсан татах та аванчә те. Ял тәрәхәсем, хәрарәмсен канашәсем, вәртәнчә культура еҗсәнчәсем – пуртә пәрлә җине тәрсә еҗсләсен, кәҗал ытларах ача куҗәсем теләйпә кәҗал пусләчәс. Шанас илктә җапла пуласса. Апла пулсан ала усма вәхәт җук. Пәрлә еҗсә пуҗәнмалла. Вара ачасем хәрарәмсен канашән ларәвә хыҗҗән кәтартнә Җаварни уявәнчә җәс мар хаваслә пуләс, кашни кун вәсемшән теләйлә пулә. Ачаләх кашни ачан чәнәх теләйлә килтәр. Ку вара ача пособийәсенчән мар, ашшәпә амәшә ачисене юратнинчән килет. Аңланасчә җәкна.

Л. ПАВЛОВА.